

Aleksi Yrttiaho

20.1.2023

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta

VNS 8/2022 vp Valtioneuvoston huoltovarmuusselonteko

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) kiittää mahdollisuudesta lausua ja olla etäkuultavana koskien valtioneuvoston huoltovarmuusselontekoa.

THL pitää laadittua huoltovarmuusselontekoa kattavana ja hyvin valmisteltuna. Selonteko kuvaa Suomen huoltovarmuuden nykytilan ja siihen kohdistuvat haasteet selkeästi. Selonteossa todetut muutokset ovat jo edenneet kansallisten ja kansainvälisten lainsäädäntöhankkeiden ja hyvinvointialueiden toiminnan käynnistymisen osalta.

Selonteko esittää perusteltuja kehittämistarpeita huoltovarmuustoiminnalle. THL kannattaa huoltovarmuuden, valmiuden ja sektorikohtaisen lainsäädännön kokonaisvaltaista tarkastelua, mikä on välttämätöntä kehittyneessä toimintaympäristössä. Muutokset kuten hyvinvointialueiden toiminnan käynnistyminen voi kannustaa jatkossa tarkastelemaan huoltovarmuustoimijoiden ja poolien organisoitumista. Sosiaali- ja terveydenhuollossa valmiutta ja varautumista kehitetään viiden yhteistyöalueen mallilla järjestämislain (612/2021) 50–51 § mukaisesti. Sektorikohtaisen varautumisen lisäksi on tärkeä varmistaa ja vahvistaa poikkihallinnollista yhteistyötä uhkatilanteiden varalle. Suunnittelun tueksi tarvitaan tiivistävää harjoittelua eri toimijoiden kesken.

Kyvykkyys toimia luodaan normaaliolojen aikana

Kyky tuottaa palvelua edellyttää niin materiaalista varautumista kuin riittävää henkilöstöä ja tiloja, joissa toimia. Häiriötilanteet ja toimitusketjujen häiriöt johtavat herkästi tilanteisiin, joissa terveydenhuollon kapasiteetti kuormittuu. Palvelujärjestelmän toiminta on vahvasti riippuvainen kriittisten toimijoiden häiriöttömästä toiminnasta.

THL tukee asiantuntijalaitoksena valtioneuvostoa, STM:tä sekä hyvinvointialueita valmiuden kehittämisessä ja varautumisessa kansallisella tasolla. THL:n valmiustoiminnan alueisiin kuuluvat tartuntataudit, kemialliset, biologiset sekä ympäristöuhat, lääketukku kauppa, oikeuslääkintä ja DNA tunnistaminen. THL on esittänyt osana kehysvalmistelua toimenpiteitä, joiden avulla häiriötilanteiden heijastevaikutuksia voidaan pienentää, kuten kansallisen diagnostiikkakapasiteetin muodostaminen. Lääkkeiden ja rokotteiden osalta on lisäksi huomattava, että kotimainen tuotanto ei riitä vastaamaan kaikkiin tarpeisiin.

Pitkittyneissä häiriötilanteissa tulee osana huoltovarmuutta huomioida laajasti kansalaisten henkinen kriisinkestävyys sekä yritysten ja yhteisöjen toimintakyvyn varmistaminen.
Tältä osin roolitusta tulisi selvittää ja selkeyttää.

Lääkkeiden ja vasta-aineiden varmuusvarastointi

THL vastaa vuoden 2023 alusta lääkkeiden ja vasta-aineiden hankinnasta ja varastoinnista osana Euroopan unionin pelastuspalvelumekanismiin kuuluvaa RescEU-varmuusvarastoa. Lääkkeiden ja vasta-aineiden varastointi parantaa osaltaan lääkehuollon huoltovarmuutta selonteon kehittämistarpeiden mukaisesti. Painopisteenä on CBRN-uhkiin varautuminen.¹

Aleksi Yrttiaho

20.1.2023

Muiden lääkeaineiden osalta varmuusvarastointia tulee tarkastella tämän lisäksi yhdessä keskeisten toimijoiden kanssa.

Varmuusvarastointi kasvattaa THL:n ja sen lääketukkukauppatoiminnan roolia huoltovarmuudessa Pitkäjärjenteinen huoltovarmuuden kehittäminen ja varmistaminen sisältää THL:n lääketukkukaupan toimintaedellytysten vahvistamisen. Suomen RescEU-hanke jatkuu 30.9.2026 asti.

Tilannekuva ja ennakointi

Sosiaali- ja terveydenhuollon materiaalsen varautumisen tilannekuvan muodostamisen haasteena on ollut kentän pirstaleisuus, sosiaalihuollon tietojen puute sekä vaikeudet saada tietoa yksityisten palveluntuottajien varautumisesta². Valtiontalouden tarkastusviraston mukaan viranomaisten tulisi yhteistyössä määritellä selkeästi materiaalsen varautumisen taso ja seurata sen toteutumista³.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos kehittää kansallista sosiaali- ja terveydenhuollon valmiuden tilannekuvaa yhteistyössä mm. STM:n, järjestämislain (612/2019) tarkoittamien valmiuskeskusten sekä huoltovarmuuskeskuksen kanssa. Tilannekuvassa on tavoitteena tuottaa tietoa kyvystä tuottaa palveluita normaalioloissa ja häiriötilanteissa.

Ajantasainen ja riittävä tilannekuva on välttämätön tilanteen kehittymisen ennakointiin ja oikeasuhtaisten päätösten tekemiseen huoltovarmuuden varmistamiseksi.

Tilannekuva pohjautuu asiantuntija-arvioihin sekä THL:n tuottamiin rekisteri- ja seurantatietoihin. Tilannekuvan vähimmäistoteutus on otettu käyttöön ja sitä kehitetään aktiivisesti vuoden 2023 aikana.

Huoltovarmuus valtion järjestämissä sosiaali- ja terveyspalveluissa

THL huomioi, että kuntien ja kuntayhtymien ja jatkossa hyvinvointialueiden lisäksi valtio tuottaa erityisryhmien sosiaali- ja terveyspalveluja THL:n alaisissa valtion lastensuojeluyksiköissä, Vankiterveydenhuollon yksikössä ja valtion mielisairaaloissa. Valtion yksiköiden toiminnan jatkuvuus ja sisällyttäminen sosiaali- ja terveydenhuollon huoltovarmuuden ja valmiustoiminnan rakenteisiin on edellytys, jotta varmistetaan myös poikkeusolojen aikana haavoittuvassa asemassa olevien asiakkaiden tarvitsemat palvelut ja vältetään muun sosiaali- ja terveydenhuollon kuormittaminen.

Pääjohtaja

Markku Tervahauta

Teknologia- ja riskienhallintajohtaja,
valmiusjohtaja

Aleksi Yrttiaho

Viitteet

1 Sisäministeriön tiedote 17.1.2023: <https://intermin.fi/-/suomeen-varastoidaan-eu-n-yhteistapelastus-ja-laakintamateriaalia-hankkeen-arvo-242-miljoonaa-euroa>

Aleksi Yrttiaho

20.1.2023

2 Ihalainen ym, 2022, Raportteja ja muistioita 2022:11. Sosiaali- ja terveysministeriö

3 Hanhinen, S. & Rintala, T. 2021. Tarkastusmuistio, Terveystuollon huoltovarmuus (19.6.2021).
Liittyy tarkastukseen: 10/2021 Huoltovarmuus ja sen turvaaminen covid19-pandemian aikana.
Valtionalouden tarkastusvirasto.